

Лотоцький Антін Львович 1881—1949

Біографія

Донедавна ім'я цього талановитого і надзвичайно плодотворного письменника, журналіста, видавця педагога й громадського діяча було маловідоме сучасним читачам. Його творчість випала з уваги українського літературознавства і критики, його твори не видавали. А найбільшим “злочиним” Антона Лотоцького було те, що він добровільно став у лави Українських Січових Стрільців і поряд з іншими письменниками воював за державність України.

Антін Лотоцький народився 13 січня 1881 р. в с. Вільховець, нині — Бережанського району, в сім'ї галицького педагога і письменника Льва Лотоцького.

Літературний талант в Антона проявився рано. Уже під час навчання в Бережанській українській гімназії він разом з братом Володимиром видав гумористичний журнал “Небелиці”.

Вступив на філософський факультет Львівського університету, слухав курс лекцій з історії України, співпрацював з редакцією щоденника “Діло”, продовжував займатися літературною працею. Тоді вийшли з друку його перші книжки, оповідань, легенд і переказів (“Цвіти з поля” 1907), “Ведмедівська попівна” (1909), його історична повість з часів Хмельниччини “Триліси” (1910). Переклав повість “Мість Умерія” Владислава Оркана.

У 1911 р. А. Лотоцький став учителем гімназії у Рогатині. Працюючи тут, продовжував постійно займатися літературною творчістю. Опублікував книжку нотаток “Пішки на гору Маркіяна” (1912), дослідження “Тарас Шевченко в німецьких перекладах” (1914), що й досі не втратило своєї вартості.

Після вибуху Першої світової війни у 1914 р. створив ідеологічний, культурно-просвітницький відділ легіону Українських Січових Стрільців під назвою “Пресова квартира”. Гідне місце серед її діячів займав А. Лотоцький. Під різними псевдонімами (Тото-Долото, Самособою не Руданський) він поміщав свої твори майже в усіх виданнях “Пресової квартири”. Був співредактором стрілецьких часописів.

Після війни А. Лотоцький повернувся у гімназію в Рогатині. Вчителюючи, видав кілька своїх книжечок: “Пан Коцький”, “Вільгельм Тель” (обидві — 1920), “Смертне зілля”, “Червона Шапочка”, “Чорнокнижник з Чорногори” (всі — 1921), український вертеп “Віфлеємська зоря”, сценічний образок “Гостина св. Миколая”, сценічну гру “Коник-стрибунець” (всі — 1922) та ін. У 1923 р. залишив вчительську працю, щоб займатися насамперед письменницькою і видавничою діяльністю. Разом з М. Угрином-Безгрішним вони того ж року заснували у Рогатині видавництва “Журавлі”, “Сині дзвіночки”, видавали журнал “Рогатинець” — орган Українського педагогічного товариства. У ньому було вміщено гостросюжетні твори А. Лотоцького.

Свої вірші він підписував псевдонімом “Я. Вільшанко”, публіцистичні твори на потребу дня — “Лотон”, байки і сатири — псевдонімом “Тото-Долото”. Одну за одною видавав книги: повість “Наїзд обрів” (1923), “Пригоди Лиса Микити”, “Казка про Шевченка...” (обидві — 1924), “Сон місячної ночі”, “Царівна-жаба”, повість “Кужіль і меч” (1927), сценічна картина “В ніч святого Миколая” (1931), “Відкриття Канади”, “Іван і Гануся. Драматична казка” (обидві — 1932), “Історичні оповідання”, “Перша проща” (обидві — 1933).

Неоціненною заслугою А. Лотоцького була його участь у львівському часописі “Світ дитини”. Жодне число журналу не обходилося без віршів, оповідань, драматичних сценок, які належали перу нашого земляка. А. Лотоцький, як знавець багатьох іноземних мов, ознайомлював українських дітей з кращими зразками світового письменництва. У цьому ж виданні письменник надрукував цикл краєзнавчих оповідань.

1934 р. А. Лотоцький видав 4 томики “Історії України для дітей”. Того ж року побачили світ “Мандрівки Мишки-Гризокнижки по Львову”, оповідання “Три побратими” та ін. Згодом окремими книгами вийшли його історичні оповідання та повісті, географічно-пізнавальні оповіді: “На світанку”, “Козак Гайда”. Легендарне оповідання про початки Києва (1935); “Княжа Галиця” (1936), “Отрок князя Романа”, “Роксоляна. Історичне оповідання з XVI ст.” (обидві — 1937); “Від Ля Плати по Анди. Землеписне оповідання”; “Колосся Божої Матері. Марійські легенди” (обидві — 1938). А ще побачили світ дуже популярні серед дітей вірші “Пригоди Ромка Помка” (1938), цикл оповідань з вітчизняної історії “Було колись на Україні” (кн. 1 — 5, 1934 — 38), поема “Золоті ворота” (1937), книга “Сім чудів світу” (1939)... Крім того, у співпраці з М. Угриним-Безгрішним — підручник “Коротка граматики української літературної мови”, який вийшов у Рогатині двома виданнями (1936, 1938).

Напередодні Другої світової війни А. Лотоцький написав одну з найкращих своїх книжок — “Княжа слава”. Вийшла вона вже під час німецької окупації — 1942 р. в “Українському видавництві” (Краків — Львів). Крім того, у творчому доробку письменника — низка літературно-критичних та мовознавчих досліджень, науково-популярні, публіцистичні статті та інші твори.

Повернення творчості А. Лотоцького до сучасних читачів активно розпочалось у 1991 р. Приємно, що до цього причетні тернополяни.

Того ж 1991 р. з ініціативи тодішнього головного редактора редакційно-видавничого відділу обласного управління по пресі Б. Мельничука у Тернополі було перевидане оповідання А. Лотоцького “Роксолана”, 1992 р. — збірник його творів “Козак Байда”, куди, крім однойменного, увійшли оповідання “Смертне зілля” і “Три побратими”, а також стрілецька легенда “Чого червоних маків так багато?”. “Казка про змія, князівну і Гриця” А. Лотоцького увійшла разом з творами Р. Завадовича і Б. Лепкого до збірника “Три казки” (Б-ка газ. “Селянська доля”, 1992). Ряд віршів для дітей були представлені в читанках “Рости на щастя України-мами” (1991) і “Я дитина українська” (1993), які уклали й відредагували Б. Мельничук і Б. Проник, а також в антології духовної поезії західноукраїнських авторів “Богославень” (1994, редактори-упорядники Б. Мельничук, М. Ониськів). Сподіваємося, що нинішні видавці не раз звернуть свої погляди до багатой літературної спадщини Антона Лотоцького.

1946 р. А. Лотоцького прийняли у Львові до Спілки письменників України.

Помер письменник 28 травня 1949 р. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/lototskyi_antin_lvovych